

Na osnovu člana 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. stav 5. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, broj 87/18 od 26. oktobra 2018. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 24. januara 2019. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SISTEMSKU I POMOĆNE USLUGE

Član 1.

(Predmet)

Ovom odlukom utvrđuje se tarifa za sistemsku uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema Bosne i Hercegovine.

Član 2.

(Sistemska usluga)

- (1) Određuje se finansijski obim sistemske usluge u 2019. godini u iznosu od 60.203.591 KM i utvrđuje tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,4143 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovu tarife za sistemsku uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Član 3.

(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Član 4.

(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnom nivou. Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Član 5.

(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sistemske usluge)

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sistemske usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na osnovu kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stava (1) ovog člana se dostavlja pružaocima pomoćnih usluga, snabdjevačima kupaca priključenih na prijenosni sistem, operatorima distributivnih sistema u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade tačnog obračuna, operatori distributivnog sistema dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Član 6. **(Završne odredbe)**

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. februara 2019. godine.

Dispozitiv odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

“Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini” (u daljem tekstu: NOS BiH) predstavlja jedan od subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sistema u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini* (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i *Zakonom o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini* (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-30-20/12 od 3. jula 2012. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 53/12).

Tarifa za sistemsku uslugu je, prema članu 28d. *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge – Prečišćeni tekst* (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljem tekstu: *Tarifna metodologija*), namijenjena za pokrivanje troškova nabavke sekundarne rezerve kapaciteta, troškova nabavke tercijarne rezerve kapaciteta i troškova nabavke električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu koji nastaju obavljanjem dijela djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. *Zakona o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini*.

Tarifa se, shodno članu 28d. *Tarifne metodologije*, utvrđuje na osnovu troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog obima usluga u okviru regulirane djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički obim usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na osnovu podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa, DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

NOS BiH podnio je zahtjev za odobravanje tarifa, broj 87/18 od 26. oktobra 2018. godine, koji je u DERK-u zaprimljen 30. oktobra 2018. godine pod brojem 04-28-5-427-1/18. Zahtjev je podniet na obrascima propisanim *Odlukom o određivanju obrazaca za dostavljanje podataka u tarifnom postupku* (“Službeni glasnik BiH”, br. 44/05 i 82/12), sa potrebnim priložima.

NOS BiH je, u skladu sa Pravilnikom o tarifnom postupku, dostavio potrebnu dokumentaciju koja sadrži analitički prikaz svih ostvarenih, procijenjenih i planiranih prihoda i rashoda za 2018. i 2019. godinu, prema kojem je zahtijevani iznos tarife za sistemsku uslugu 0,647 feniga/kWh.

Pored zahtjeva, od strane NOS-a BiH, dostavljen je i Elektroenergetski bilans BiH za 2019. godinu.

Potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena zaključkom DERK-a o pokretanju postupka za određivanje tarifa za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge broj 04-28-5-427-3/18, donijetom na sjednici koja je održana 7. novembra 2018. godine.

Razmatranje podnesenog zahtjeva za odobravanje tarifa, u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne,

utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnosilac zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH navodi da je zahtijevani iznos tarife za sistemsku uslugu izračunat tako što su uzeti u obzir svi potrebni kapaciteti sekundarne i tercijarne regulacije za 2019. godinu, uz pretpostavku da će na godišnjem tenderu za nabavku biti postignute maksimalne, odnosno, granične cijene kapaciteta, navedene u Odluci o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 68/17). Energija potrebna za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži, odnosno gubici, navedeni su u Bilansu za 2019. godinu, a kao okvirna, uzeta je cijena nabavke od 120 KM/MWh.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan provođenjem postupka formalne javne rasprave, u svemu prema odredbama *Pravilnika o javnim raspravama* ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi člana 45., DERK kratkom obaviješću u tri dnevna lista i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih lica da se neposredno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka. Ovim putem su pozvana i zainteresirana lica da u postupku formalne javne rasprave učestvuju kao umješači, uz prethodno dokazivanje svog interesa u ovom postupku, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave u postupku po podnesenom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješača, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je zaključkom broj 04-28-5-427-18/18 od 20. novembra 2018. godine, dozvolio učešće u postupku u svojstvu umješača sljedećim subjektima: JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar, "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad, "Aluminij", d.d. Mostar i "EFT - Rudnik i Termoelektrana Stanari", d.o.o. Stanari. Umješači nisu koristili pravo da u prostorijama DERK-a izvrše neposredan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za odobrenje tarifa.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 29. novembra 2018. godine u Tuzli. Na pripremnoj raspravi je utvrđena lista pitanja koje je trebalo raspraviti i tok formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi održanoj 11. decembra 2018. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obradeno je svako od pitanja sa utvrđene liste i to sukcesivno odgovorom podnosioca zahtjeva i komentarima na iste od strane umješača i voditelja postupka.

Izvještaj voditelja postupka opisuje tok postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljen je podnosiocu zahtjeva aktom DERK-a broj 04-28-5-427-42/18 od 31. decembra 2018. godine, te umješačima kojima je takav status pravovaljano priznat od strane DERK-a. Komisija konstatira da je Izvještaj voditelja postupka pružio razumnu osnovu Komisiji da na predocenim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH (broj 04-28-5-427-44/18 od 15. januara 2019. godine) i zainteresiranih lica (JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar, komentari pod brojem 04-28-5-427-45/18 od 15. januara 2019. godine, "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad, komentari pod brojem 04-28-5-427-46/18 od 15. januara 2019. godine, MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje, komentari pod brojem 04-28-5-427-47/18 od 15. januara 2019. godine, "Aluminij", d.d. Mostar, komentari pod brojem 04-28-5-427-48/18 od 15. januara 2019. godine, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, komentari pod brojem 04-28-5-427-50/18 od 16. januara 2019. godine), datim na prijedlog ovog Izvještaja,

nakon što ih pažljivo razmotri i procijeni, donese svoju konačnu odluku o podnijetom tarifnom zahtjevu.

NOS BiH u svojim komentarima na Izvještaj voditelja postupka ističe da je u analizi tarife za sistemsku i pomoćne usluge voditelj postupka koristio preoptimistične pokazatelje, da je za očekivati da će prihod po osnovu debalansa u 2019. godini biti manji od prihoda iz 2018. godine, da će na dan 1. februara 2019. godine, akumulirani višak prihoda (knjigovodstveni) po osnovu sistemske usluge, pomoćnih usluga i debalansa biti oko 2,5 miliona KM, da će, po ovom osnovu, prihodi u 2019. godini biti manji od rashoda za preko 12 miliona KM, te da se navedene, eventualne, posljedice po balansno tržište u BiH moraju imati na umu prilikom donošenja odluke.

U svojim komentarima "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad izražava stav da je najvažnija činjenica da se prati funkcioniranje balansnog tržišta, a posebno mogućnosti DERK-a da korigira cijenu za sistemsku i pomoćne usluge kad je to potrebno, da nije prihvatljivo da se projekcija troškova radi sa maksimalnim, odnosno graničnim vrijednostima, te da je nužno pronaći modalitet za diferencijaciju sistemske, odnosno pomoćnih usluga u skladu sa projektovanim podacima od strane tržišnih učesnika.

Komentari umješača "Aluminij", d.d. Mostar ističu neopravdanost da izvezena električna energija ne učestvuje u plaćanju tarifa za sekundarnu i tercijarnu regulaciju kao ni u plaćanju gubitaka na prijenosnoj mreži. Umješač smatra da i izvezena električna energija koristi usluge sistema u Bosni i Hercegovini i svojim neplaćanjem istog povećava trošak domaćim kupcima.

JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, u pogledu određivanja tarifa za sistemsku i pomoćne usluge, u svojim komentarima iznosi opravdanost povećanja tarife zbog rasta cijena energije na regionalnom tržištu, uz prijedlog prolongiranja početka primjene nove odluke zbog potrebe reguliranja odnosa sa kupcima u skladu sa novom odlukom. Međutim, u vezi sa ovim komentarom, potrebno je naglasiti da od DERK-a nije traženo prolongiranje početka primjene odluka radi reguliranja odnosa sa kupcima u prethodnim tarifnim postupcima, kada je dolazilo do umanjenja tarife za sistemsku uslugu.

Komentari JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar i MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje se, u osnovi, svode na strukturu tarife za rad nezavisnog operatora sistema.

Komisija mora usmjeriti svoja razmatranja na sve specifičnosti i okolnosti vezane za sistemsku i pomoćne usluge u elektroenergetskom sektoru BiH, primjedbe i komentare umješača isticanih u toku cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučiti o tarifama. Slijedeći takve obaveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

S obzirom da su tenderskim procedurama za 2019. godinu nabavljene sve pomoćne usluge u potrebnom obimu, izuzev sekundarne rezerve u nevršnom periodu koja je nabavljena u procentu 78,5 % potrebnog fizičkog obima, to je procjena za nedostajuće kapacitete napravljena primjenjujući graničnu cijenu (43 KM/MW/h) na iznos nedostajućeg kapaciteta.

Svojim dopisom od 11. januara 2019. godine, "Aluminij", d.d. Mostar je obavijestio NOS BiH (kopija upućena DERK-u) da će planirana potrošnja ove kompanije u 2019. godini iznositi 1.252,68 GWh. Kako je Bilansom električne energije na mreži prijenosa za 2019. godinu predviđena potrošnja Aluminijska od 1.445,40 GWh, to se ukupno planirano preuzimanje za 2019. godinu smanjuje na vrijednost 11.907,28 GWh. S obzirom da se kod fakturiranja sistemske usluge uzima u obzir i energija preuzeta u pumpnom načinu rada, navedeni iznos se uvećava za planirano preuzimanje u ovom načinu rada PHE Čapljina od 75,4 GWh, te ukupno planirano preuzimanje električne energije iznosi 11.982,68 GWh.

Podržava se stav voditelja postupka da se tarifa za sistemsku uslugu, odnosno proračun potrebnog prihoda za nabavku pomoćnih usluga, zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura koje je NOS BiH proveo, kao i na kretanju prihoda i troškova u prethodnom periodu 2016.-2018. godina, kako je prikazano u sljedećoj tabeli:

1.	Sekundarna rezerva (KM)	16.460.910
2.	Tercijarna rezerva nagore (KM)	6.089.096
3.	Tercijarna rezerva nadole (KM)	184.847
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu rezervu (KM) 1.+2.+3.	22.734.853
5.	Ukupan iznos za gubitke (KM)	50.306.160
6.	Ukupno planirani troškovi za 2019. godinu (KM) 4.+5.	73.041.013
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga iz prethodnog perioda (KM) 7.+8.+9.	4.337.422
11.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	8.500.000
12.	Ukupno za izračun tarife za sistemsku uslugu (KM) 6.-10.-11.	60.203.591
13.	Energija (kWh)	11.982.680.000
14.	Tarifa za sistemsku uslugu (fening/kWh)	0,5024

Na osnovu ukupne vrijednosti za izračun tarife za sistemsku uslugu od 60.203.591 KM i ukupne energije koju preuzimaju kupci iz prijenosnog sistema u Bosni i Hercegovini od 11.982.680.000 kWh, izračunata tarifa za sistemsku uslugu iznosi 0,5024 fening/kWh.

Uzimajući u obzir da je navedeni iznos tarife veći u odnosu na postojeću tarifu za 57,6 %, Komisija se, u cilju izbjegavanja naglih povećanja, opredjeljuje za postepeno povećanje tarife za sistemsku uslugu, pa u skladu sa takvim opredjeljenjem određuje tarifu za sistemsku uslugu u iznosu od 0,4143 feninga/kWh. Kako prihodi i rashodi zavise od velikog broja faktora kao što su fizički obim gubitaka u prijenosnom sistemu, obim pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i obim debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti narednom podešavanju tarife za sistemsku uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do visokih naponskih prilika u prijenosnom sistemu, te da u prethodnom periodu nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sistemu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sistema nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sistema, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obavezom da pažljivo prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Evrope, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan uticaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članu 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnosilac zahtjeva kao regulirani subjekat ima obavezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom

odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tokom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa članom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv odluke o odobrenju tarifa može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema ove odluke.

Broj: 04-28-5-427-52/18
24. januara 2019. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Milorad Tuševljak